

ТАВРІЙСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ
АГРОТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ДМИТРА МОТОРНОГО

УДОСКОНАЛЕННЯ ОСВІТНЬО-ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ В ЗАКЛАДІ ВИЩОЇ ОСВІТИ

ЗБІРНИК НАУКОВО-МЕТОДИЧНИХ ПРАЦЬ

Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного

**Удосконалення освітньо-виховного процесу
в закладі вищої освіти**

збірник науково-методичних праць

**Запоріжжя
2024**

УДК 821.161.2.09 (062.552)

У45

Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти: збірник науково-методичних праць / Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного. Запоріжжя : ТДАТУ, 2024. Вип. 27. 478 с.

Рекомендовано до друку Вченою радою

*Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного
протокол №11 від 28.06.2024 р.*

Редакційна колегія:

Кюрчев С.В., д.т.н., професор, ректор ТДАТУ (головний редактор); Ломейко О.П., к.т.н., доцент, перший проректор (заступник головного редактора); Шарова Т.М., д.філол.н., професор, начальник ННЦ; Панченко А.І., д.т.н., професор, проректор з наукової роботи; Галько С.В., к.т.н., доцент, декан факультету енергетики та комп'ютерних технологій, Колокольчикова І.В., д.е.н., професор, декан факультету економіки та бізнесу; Іванова І.Є., к.с.-г.н., доцент, декан факультету агротехнологій та екології; Кувачов В.П., д.т.н., професор, декан механіко-технологічного факультету; Шокарев О.М., к.т.н., доцент, в.о. керівника ННЗУП; Землянська А.В., к.філол.н., доцент кафедри суспільно-гуманітарних наук.

У збірнику подано матеріали науково-методичної конференції ТДАТУ «Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти» (31 травня 2024 р., м. Запоріжжя).

Публікації присвячені питанням розвитку вищої освіти в умовах дистанційного навчання, використання інноваційних технологій в освітньому процесі, неформальної освіти та її ролі в підготовці майбутніх фахівців, упровадження результатів наукових досліджень з пріоритетних напрямів у фахову підготовку здобувачів освіти технічних спеціальностей, провідним тенденціям суспільно-гуманітарної та економічної освіти.

Збірник буде корисним науково-педагогічним працівникам, учителям-практикам, аспірантам та здобувачам вищої освіти.

Статті опубліковано мовою оригіналу

Адреса редакції: 69600, ТДАТУ, пр-т Соборний, 226,

м. Запоріжжя, Запорізька обл.

e-mail: nnc@tsatu.edu.ua

Навчально-науковий центр університету

© Автори публікацій, 2024

© Таврійський державний агротехнологічний
університет імені Дмитра Моторного, 2024

ЗМІСТ

Кюрчев С.В. <i>Виклики дистанційного навчання в переміщених університетах</i>	7
Агеєва І.В., Ортіна Г.В., Нехай В.В., Плотніченко С.Р., Вороніна Ю.Є. <i>Вплив цифровізації на трансформацію неформальної освіти в економічній сфері</i>	21
Арестенко Т.В., Кукіна Н.В., Шквиря Н.О. <i>Нові методи та технології навчання у ЗВО</i>	34
Аюбова Е.М., Ганчук М.М., Скиба В.П. <i>Використання веб-інструментів для дослідження біорізноманіття при викладанні екологічних дисциплін</i>	44
Болтянський Б.В., Болтянська Л.О. <i>Дистанційна освіта в умовах воєнного стану</i>	54
Вертегел В.Л. <i>Самостійна робота студентів в умовах дистанційного навчання»</i>	62
Вороніна Ю.Є., Нехай В.В., Ортіна Г.В., Плотніченко С.Р., Агеєва І.В. <i>Підходи до патріотичного виховання в освітньому процесі</i>	68
Герасько Т.В. <i>Формування світогляду фахівця-агронома за викладання навчальних дисциплін «Еколого-біологічне рослинництво» і «Органічне садівництво»</i>	74
Голуб Н.О. <i>Неформальна освіта: проблеми та перспективи</i>	80
Горбова Н.А., Єфіменко Л.М., Кукіна Н.В., Кравець О.В., Кюрчева Л.М. <i>Формування андрогенної компетентності державних службовців</i>	85
Дьоміна Н.А. <i>Сучасні особливості викладання вищої математики на інженерних спеціальностях</i>	91
Дяденчук А.Ф., Галько С.В. <i>Розвиток навичок моделювання та аналізу сонячних енергетичних систем за допомогою спеціалізованого програмного забезпечення</i>	97
Єременко Д.В., Єременко Л.В. <i>Генеza та розвиток самонавчання у сучасній вищій освіті</i>	106
Єременко Л.В., Єременко Д.В. <i>Критерії педагогічної ефективності особистісно-орієнтованих технологій навчання</i>	113

Єфіменко Л.М., Горбова Н.А., Кукіна Н.В., Кюрчева Л.М., Кравець О.В. <i>Застосування контекстного навчання при професійній підготовці магістрів</i>	123
Землянська А.В., Землянський А.М. <i>Актуальні технології трансляції гуманітарного знання</i>	129
Зімонова О.В. <i>Особливості роботи викладача щодо підвищення грамотності студентів на заняттях з української мови (за професійним спрямуванням) у ЗВО</i>	140
Зімонова О.В., Шлеїна Л.І., Ісакова О.І. <i>Культура мовлення майбутнього фахівця в умовах місцевих говорів</i>	146
Зінов'єва О.Г. <i>Імітаційне моделювання в освітньому процесі підготовки ІТ-спеціалістів</i>	153
Ісакова О.І., Шлеїна Л.І., Зімонова О.В. <i>Сучасна освітня парадигма: філософський аспект</i>	159
Коваленко О.І. <i>Інститут кураторства як складова виховних технологій при формуванні особистості студента у закладах вищої освіти</i>	168
Ковальов О.О., Самойчук К.О., Гулевський В.Б., Плахотник І.Г. <i>Підвищення якості знань при стимулюванні творчої активності здобувачів</i>	178
Колесніков М.О., Пащенко Ю.П. <i>Особливості вищої аграрної освіти в Нідерландах</i>	186
Колокольчикова І.В., Шокарев О.М. <i>Проблематика дистанційного навчання у світі та Україні</i>	199
Кравець О.В., Єфіменко Л.М., Горбова Н.А., Кукіна Н.В., Кюрчева Л.М. <i>Застосування математичного апарату та інтерактивних технологій при прийнятті управлінських рішень</i>	206
Кравець О.О. <i>Використання цифрових інструментів при викладанні іноземних мов</i>	215
Кувачов В.П., Коноваленко А.С. <i>Підготовка практично орієнтованих творчих інженерів в умовах дистанційного навчання</i>	221
Кукіна Н.В., Кравець О.В., Горбова Н.А., Кюрчева Л.М., Єфіменко Л.М. <i>Цифрова трансформація: нові виклики та можливості для економічної освіти</i>	229

Кюрчева Л.М., Горбова Н.А., Єфіменко Л.М., Кукіна Н.В., Кравець О.В. <i>Удосконалення майстерності викладача вищої школи в дистанційному режимі</i>	235
Леонтьєва В.В., Кондрат'єва Н.О. <i>Концептуальні засади та комплексна стратегія інформатизації вищої освіти: шлях до конкурентоспроможних фахівців у системі глобального інформаційного простору</i>	241
Мірошниченко М.Ю., Чернова Г.В. <i>Сучасні технології захисту інформації: аналіз ефективності та перспективи розвитку</i>	255
Нестеров О.С., Абдуллаєв А.К., Кубрак С.І. <i>Тестування загальної фізичної підготовленості футболістів 15-17 років</i>	264
Нестеров О.С., Газаєв В.Н., Магула О.С. <i>Впровадження фітнес- технологій у загально-фізичну підготовку у футболі підготовчого періоду річного циклу</i>	271
Нехай В.В., Ортіна Г.В., Плотніченко С.Р., Агєєва І.В., Вороніна Ю.Є. <i>Основні акценти методики викладання дисциплін зовнішньоекономічного напрямку</i>	279
Ортіна Г.В., Нехай В.В., Агєєва І.В., Плотніченко С.Р., Вороніна Ю.Є. <i>Формування методологічного підходу до відтворення інтелектуального капіталу</i>	287
Пашенко Ю.П., Колесніков М.О. <i>Використання інформаційно- комунікаційних технологій при викладанні хімії під час дистанційного навчання</i>	294
Плотніченко С.Р., Агєєва І.В., Вороніна Ю.Є., Нехай В.В., Ортіна Г.В. <i>Основи кейс-технології в освітньому процесі</i>	307
Попова І.О., Квітка С.О., Чаусов С.В. <i>Формування творчих здібностей здобувача-енергетика як суб'єкта виробничого процесу</i>	313
Попова І.О., Постол Ю.О., Петров В.М. <i>Компоненти професійно- педагогічної компетентності викладача ЗВО енергетичного спрямування</i>	324
Постол Ю.О., Гулевський В.Б., Попова І.О. <i>Про формування моделі навчання та підготовки фахівців з основ енергозбереження</i>	332
Сахно Л.А. <i>Штучний інтелект у закладах вищої освіти: проблеми та перспективи</i>	340

Скляр О.Г., Скляр Р.В. <i>Переваги використання хмарних технологій в освітньому процесі закладу вищої освіти</i>	350
Супрун О.М., Симоненко С.В. <i>Стратегії відповідального застосування штучного інтелекту у вищій освіті</i>	358
Шаров С.В., Коломоєць Г.А. <i>Використання ІКТ для забезпечення рухової активності</i>	367
Шарова Т.М. <i>Систематизація даних за результатами інтелектуальних змагань засобами аналітично-інформаційної системи</i>	375
Шарова Т.М., Землянська А.В. <i>Зауваги до вивчення курсу «Українська мова за професійним спрямуванням та основи академічного письма» здобувачами освіти технічних спеціальностей</i>	383
Шарова Т.М., Ломейко О.П., Шаров С.В. <i>Штучний інтелект в освіті: свідомий вибір</i>	390
Шлеїна Л.І., Ісакова О.І., Зімонова О.В. <i>Роль академічної доброчесності у сучасній вищій освіті</i>	409
Шокарев О.М., Кукіна Н.В., Колокольчикова І.В. <i>Інструментарій дисципліни «Маркетинг та логістика» у фаховій підготовці здобувачів ОПП «Агроінженерія»</i>	415
Яцух В.О., Зоря М.В. <i>Використання соціальних мереж при отриманні вищої освіти в Україні</i>	423
Havrilenko Y., Antonova H., Tetervak I. <i>Effective forms of university cooperation</i>	435
Havrilenko Y., Antonova H., Chaplinskyi A. <i>Concept of development of ukrainian higher education in the field of cooperation with foreign countries</i>	442
Havrilenko Y., Matsulevych O., Antonova H. <i>Internationalization of higher education in ukraine. Preconditions, current state, challenges</i>	450
Kryvonos I. <i>Formation of Key Competences in Foreign Language Classes by Means of Artificial Intelligence Technologies</i>	457
Palianychka N., Verkholtantseva V., Fuchadzhy N., Chervotkina O. <i>Implementation of active and interactive learning methods in teaching the discipline «Technological equipment in the industry»</i>	464
Zinovieva O., Lubko D. <i>Analysis and prospects for the implementation of STEM education in the educational process of a higher school</i>	470

Кюрчев С.В., д.т.н., професор
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного

ВИКЛИКИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ В ПЕРЕМІЩЕНИХ УНІВЕРСИТЕТАХ

***Анотація.** У статті акцентовано увагу на дистанційному навчанні переміщених закладів вищої освіти. Акцентовано увагу на чотирьох основних викликах сучасних закладів вищої освіти в умовах військового стану в Україні: технічних, педагогічних, психологічних та соціальних, адміністративних. Вказано на те, що дистанційне навчання в умовах переміщення університетів стикається з численними викликами та вимагає комплексних рішень.*

***Ключові слова:** дистанційне навчання, переміщений заклад вищої освіти, освітній процес, виклики, управління ресурсами.*

Постановка проблеми. Пандемія COVID-19, а з лютого 2024 року повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну значно прискорила перехід до дистанційного навчання по всьому світу. Переміщені університети опинилися в ситуації, коли необхідно швидко адаптуватися до нових реалій, що підвищує актуальність дослідження саме дистанційних освітніх методів. Забезпечення високої якості освіти в умовах дистанційного навчання є викликом для всіх освітніх установ, але особливо складним це завдання стає для переміщених університетів. Дослідження викликів дистанційного навчання в переміщених університетах є надзвичайно актуальним з кількох причин: соціально-політичних обставин, пандемії COVID-19 та військового стану в Україні, якості освіти, психологічного здоров'я здобувачів вищої освіти та викладачів, технічної інфраструктури, підтримки інклюзивності тощо [1, с. 27].

Актуальність дослідження викликів дистанційного навчання в переміщених університетах зумовлена необхідністю забезпечення безперервності та якості освіти в умовах невизначеності, підтримки психологічного здоров'я учасників освітнього процесу, забезпечення

технічної інфраструктури та інклюзивності, а також ефективного адміністрування.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідження особливостей дистанційного навчання в закладах вищої освіти не є новим питанням в сучасній науці. Тут доречно згадати наукові праці Гладких Г., Шарової Т., які розглядають організацію самостійної діяльності здобувачів вищої освіти засобами ІКТ, а також Діян К.А., Рудчик О.С., думки яких зведені до розуміння дистанційного навчання як сучасного формату освіти. Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. порушують питання організації дистанційного навчання, а Шарова Т.М. та Землянська А.В. акцентують увагу на використанні освітнього порталу в дистанційному навчанні, наголошуючи на недоліках та перевагах.

Однак, із повномасштабним вторгненням заклади освіти через тимчасову окупацію змушені були переміститись на підконтрольну територію України. Відповідно, актуальними є питання управління релокованими університетами в умовах підвищеної невизначеності, що досліджене сучасними вченими (Ажажа М., Несторенко Т., Пеліова Я.). А також актуалізуються студії Денисової А.В., Корсурської Н. та Грунтковської Ю.В., які вказують на застосування технологій дистанційного навчання в освітньому процесі ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану. Сучасне бачення вищої освіти України в умовах воєнного стану в аспектах викликів та шляхів подолання подано вченими Оршанським Л., Поповою А., Сичіковою Я., Ковачовим С. Проблеми академічної свободи в Україні під час війни порушені в дослідженні Попової А., Цибуляк Н., Лопатіної Г., Сичікової Я. Питання особливостей діяльності релокованих закладів вищої освіти, що працюють в дистанційному форматі, презентоване в працях Шарової Т.М. та Шарова С.В. Незважаючи на значну кількість досліджень, питання переміщених закладів вищої освіти все ж залишається маловивченим.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження та аналіз викликів, з якими стикаються переміщені університети в умовах дистанційного навчання.

Виклад основного матеріалу досліджень. Дистанційне навчання стало невід'ємною частиною сучасної освіти, особливо в умовах переміщення університетів через повномасштабне вторгнення країни-агресора в Україну. На сьогодні можна виокремити чотири виклики, з

якими стикаються переміщені університети, працюючи виключно в дистанційному форматі: технічні, педагогічні, психологічні та соціальні, адміністративні (Табл. 1).

Таблиця 1. Виклики та проблемні питання під час дистанційного навчання у переміщених закладах вищої освіти

Виклики	Проблемні питання
Технічні	Проблеми з Інтернет-з'єднанням
	Відсутність належного обладнання
	Проблеми з програмним забезпеченням
	Технічна підтримка та обслуговування
	Питання кібербезпеки
Педагогічні	Адаптація навчального матеріалу
	Залучення здобувачів вищої освіти
	Оцінювання знань здобувачів
	Грамотність викладачів та здобувачів
	Психологічна підтримка
	Гнучкість освітнього процесу
Психологічні та соціальні	Соціальна ізоляція
	Психологічний стрес та тривога
	Баланс між навчанням та особистим життям
	Мотивація та саморегуляція
	Взаємодія з викладачем
Адміністративні	Організація освітнього процесу
	Управління ресурсами
	Забезпечення якості освіти
	Підтримка викладачів та здобувачів
	Комунікація та координація

Одним із найбільших викликів є забезпечення належної технічної інфраструктури для дистанційного навчання. В умовах переміщення університети можуть бути розташовані в районах з обмеженим доступом до високошвидкісного інтернету, що ускладнює проведення онлайн-занять та участь здобувачів освіти. Не всі здобувачі вищої освіти мають доступ до сучасних комп'ютерів або планшетів, що необхідні для ефективного

дистанційного навчання. Викладачі також можуть стикатися з труднощами через відсутність технічного обладнання та необхідного програмного забезпечення. Дистанційне навчання стає все більш поширеним, особливо у випадках, коли університети вимушені переміщуватися через різноманітні кризи. В таких умовах забезпечення ефективного освітнього процесу стикається з численними технічними викликами [10, с. 29].

Однією з головних проблем технічних викликів є недостатній доступ до стабільного та швидкісного інтернету. У багатьох регіонах, куди переміщуються університети, інфраструктура може бути недостатньо розвиненою, що ускладнює проведення онлайн-занять. Навіть у тих випадках, коли доступ до інтернету є, вартість послуг може бути занадто високою для здобувачів та викладачів, що обмежує їх можливості ефективно брати участь у дистанційному навчанні. Багато здобувачів освіти та викладачів можуть не мати доступу до необхідного обладнання, такого як комп'ютери, планшети або смартфони з достатньою потужністю для підтримки дистанційного навчання. Це особливо актуально для тих, хто був змушений переміститися та залишити своє обладнання. Навіть за наявності техніки, вона може бути застарілою та не відповідати вимогам сучасних програм та платформ для дистанційного навчання [11, с. 352].

Університети можуть стикатися з проблемою відсутності ліцензійного програмного забезпечення, необхідного для проведення онлайн-занять, управління навчальними матеріалами та комунікації між здобувачами та викладачами. Викладачі та здобувачі можуть не мати достатнього досвіду або знань для ефективного використання нових онлайн-платформ та інструментів, що вимагає додаткового навчання та підтримки. Переміщені університети часто стикаються з проблемою обмеженого доступу до кваліфікованої технічної підтримки, що може ускладнювати вирішення технічних проблем у процесі дистанційного навчання. Навіть за наявності технічної підтримки віддалене обслуговування може бути недостатньо ефективним у випадках складних технічних проблем, що потребують фізичного втручання.

Переміщені університети можуть бути більш вразливими до кіберзагроз через нестабільність технічної інфраструктури та обмежені ресурси на захист даних. Це включає ризики несанкціонованого доступу до навчальних матеріалів, зламування облікових записів та крадіжки персональних даних. Забезпечення конфіденційності та безпеки

персональних даних здобувачів і викладачів є критичним викликом в умовах дистанційного навчання. Недостатня увага до цих аспектів може призвести до серйозних наслідків, включаючи втрату довіри та юридичні проблеми [2, с. 92].

Для подолання технічних викликів дистанційного навчання в переміщених університетах потрібні інвестиції у покращення інтернет-з'єднання та забезпечення доступу до сучасного технічного обладнання для всіх учасників освітнього процесу. Також бажано здійснювати розвиток програм технічної підтримки, які надають постійну технічну підтримку викладачам та здобувачам, включаючи навчання з використання нових програм та платформ. Розробка та впровадження ефективних заходів з кібербезпеки для захисту даних та забезпечення конфіденційності освітнього процесу дозволить підвищити рівень кібербезпеки. Університети можуть укласти партнерства з ІТ-компаніями для отримання ліцензійного програмного забезпечення та технічної підтримки за зниженими цінами або на безоплатній основі. Завдяки цим заходам переміщені університети зможуть ефективніше впроваджувати дистанційне навчання, забезпечуючи високу якість освіти в умовах сучасних викликів [3, с. 72].

Дистанційне навчання вимагає від викладачів нових педагогічних підходів та навичок для ефективної взаємодії зі здобувачами. Переходячи на дистанційне навчання, викладачі повинні адаптувати свої матеріали до онлайн-формату. Залучення здобувачів вищої освіти до активної участі в онлайн-заняттях є складним завданням. Відсутність фізичної присутності може призводити до зниження мотивації та уваги здобувачів. Проведення об'єктивного оцінювання знань здобувачів вищої освіти в умовах дистанційного навчання є ще одним викликом. Викладачі повинні розробляти нові методи оцінювання, які б враховували специфіку онлайн-навчання. Дистанційне навчання в переміщених університетах зумовлює ряд педагогічних викликів, які впливають на якість освіти та ефективність освітнього процесу [4, с. 158].

Адаптація навчальних матеріалів зводиться в університетах до розуміння того, що викладачі повинні адаптувати свої навчальні матеріали до цифрових форматів, що вимагає значного часу та зусиль. Це включає створення електронних версій підручників, інтерактивних презентацій, відеолекцій та тестів. Збільшення інтерактивності навчальних матеріалів є

важливим для залучення здобувачів. Викладачі мають розробляти нові методи подання матеріалу, які б зацікавили здобувачів та сприяли кращому засвоєнню знань.

Відсутність фізичної присутності викладача ускладнює залучення здобувачів вищої освіти до активної участі в освітньому процесі. Викладачі повинні використовувати інтерактивні методи навчання, такі як дискусії, групові проекти та опитування, для підтримки уваги та мотивації здобувачів. Дистанційне навчання може знижувати мотивацію здобувачів освіти через відсутність прямого контакту з викладачем та одногрупниками. Викладачі мають розробляти стратегії мотивації, які включають регулярний зворотній зв'язок, визнання досягнень та заохочення активності [13, с. 170].

Проведення об'єктивного оцінювання знань в умовах дистанційного навчання є складним завданням. Викладачі повинні розробляти методи оцінювання, які враховують специфіку онлайн-навчання та запобігають шахрайству. Викладачі повинні використовувати формативне оцінювання для постійного моніторингу прогресу здобувачів. Це може включати регулярні короткі тести, домашні завдання та проекти, які дозволяють оцінити рівень засвоєння матеріалу.

Викладачі та здобувачі вищої освіти можуть мати різний рівень технічної грамотності. Викладачі повинні бути здатні ефективно використовувати різноманітні онлайн-платформи та інструменти для проведення занять. Викладачі мають надавати здобувачам підтримку у використанні технічних засобів, включаючи інструкції, тренінги та технічну допомогу. Відсутність фізичної взаємодії може викликати почуття самотності та ізоляції у здобувачів. Викладачі повинні створювати можливості для соціальної взаємодії, такі як віртуальні кімнати для спілкування, групові проекти та онлайн-заходи. Викладачі повинні бути обізнані про психологічні труднощі, з якими можуть стикатися здобувачі, та надавати їм необхідну підтримку [12, с. 41].

Дистанційне навчання вимагає більш гнучкого підходу до навчальних програм, враховуючи індивідуальні потреби та можливості здобувачів вищої освіти. Викладачі повинні розробляти адаптивні навчальні плани, які дозволяють здобувачам вчитися у своєму темпі. Викладачі повинні бути готові швидко адаптуватися до змінних умов, пов'язаних з переміщенням

університетів. Це вимагає від них гнучкості та здатності швидко реагувати на нові виклики.

Подолання педагогічних викликів дистанційного навчання в переміщених університетах потребує комплексного підходу. Викладачі повинні активно працювати над адаптацією навчальних матеріалів, залученням здобувачів, об'єктивним оцінюванням знань та забезпеченням технічної та психологічної підтримки. Гнучкість навчальних програм та постійне вдосконалення педагогічних методів є ключовими елементами успішного дистанційного навчання. Завдяки цим заходам, переміщені університети зможуть забезпечити високий рівень освіти та підтримати здобувачів у складних умовах сучасного світу [18, с. 288].

Перехід на дистанційне навчання також впливає на психологічний та соціальний стан здобувачів освіти та викладачів. Відсутність фізичної взаємодії з одногрупниками та викладачами може викликати почуття самотності та ізоляції у здобувачів освіти. Перехід на новий формат навчання може стати джерелом стресу як для здобувачів, так і для викладачів. Здобувачі вищої освіти можуть відчувати тривогу через технічні проблеми, вимоги до самодисципліни та організації освітнього процесу. Дистанційне навчання часто вимагає від здобувачів високої самоорганізації. Умови домашнього середовища можуть не завжди бути сприятливими для навчання, що ускладнює підтримку балансу між навчанням та особистим життям. Дистанційне навчання в умовах переміщення університетів несе значні психологічні та соціальні виклики як для здобувачів, так і для викладачів, що впливають на їхнє психічне здоров'я, мотивацію та загальний добробут [14, с. 226].

Розуміємо, що дистанційне навчання позбавляє здобувачів освіти та викладачів можливості фізичної взаємодії, що може призводити до почуття ізоляції. Відсутність безпосереднього контакту з одногрупниками та викладачами обмежує можливості для соціальної підтримки та спілкування. Втрата соціальної активності може негативно впливати на психічне здоров'я, знижуючи мотивацію та викликаючи відчуття самотності. Здобувачі вищої освіти можуть відчувати себе відокремленими від університетської спільноти.

Перехід на дистанційне навчання в умовах переміщення університетів може бути стресовим. Здобувачі та викладачі мають адаптуватися до нових умов, що вимагає значних зусиль та ресурсів. Невизначеність щодо

майбутнього, постійні зміни та нестабільність можуть викликати тривогу та стрес, що призводить до зниження концентрації, погіршення академічних результатів та загального добробуту. Дистанційне навчання вимагає від здобувачів високого рівня самодисципліни та навичок організації часу. Багато здобувачів стикаються з труднощами в балансуванні навчання та особистого життя, особливо в домашніх умовах, які не завжди сприяють ефективній роботі. Домашнє середовище може містити багато відволікаючих факторів, таких як сімейні обов'язки, домашні справи та інші зобов'язання, що ускладнює зосередження на навчанні [15, с. 295].

Відсутність структурованого навчального середовища та підтримки з боку одногрупників може призводити до зниження мотивації до навчання. Здобувачі вищої освіти можуть відчувати брак зовнішньої мотивації, що ускладнює виконання навчальних завдань. Відсутність чітких рамок та регулярних занять може призводити до проблем з саморегуляцією. Здобувачі можуть стикатися з труднощами у плануванні свого освітнього процесу та дотриманні графіку занять.

В умовах дистанційного навчання здобувачі можуть відчувати брак зворотного зв'язку від викладачів, що безпосередньо впливає на їхнє розуміння матеріалу, мотивацію та загальний рівень задоволеності освітнім процесом. Відсутність безпосереднього контакту може створювати комунікаційні бар'єри, що ускладнює ефективну взаємодію між викладачами та здобувачами, що може впливати на якість навчання та успішність тих, хто навчається [16, с. 81]. Для подолання соціальної ізоляції важливо створювати віртуальні спільноти, де здобувачі можуть спілкуватися, обмінюватися досвідом та отримувати підтримку. Викладачі можуть організовувати онлайн-зустрічі, групові проекти та дискусійні форуми. Університети повинні забезпечувати доступ до психологічної підтримки для здобувачів та викладачів. Це може включати онлайн-консультації з психологами, групи підтримки та ресурси для управління стресом [17, с. 11].

Викладачі повинні бути гнучкими у своїх підходах до навчання, враховуючи індивідуальні потреби та можливості здобувачів. Це може включати адаптацію навчальних планів, надання додаткових матеріалів та підтримку в освоєнні нових технологій. Важливо забезпечити регулярний та якісний зворотній зв'язок між викладачами та здобувачами. Викладачі

мають активно взаємодіяти зі здобувачами, надавати їм конструктивні поради та підтримку. Університети можуть організовувати тренінги та семінари, спрямовані на розвиток навичок саморегуляції та тайм-менеджменту у здобувачів освіти. Це допоможе їм ефективніше планувати свій освітній процес та підтримувати баланс між навчанням та особистим життям [19, с. 297].

Психологічні та соціальні виклики дистанційного навчання в переміщених університетах є значними, проте їх можна подолати завдяки комплексному підходу. Створення віртуальних спільнот, надання психологічної підтримки, гнучкість у навчанні, забезпечення регулярного зворотного зв'язку та розвиток навичок саморегуляції є ключовими заходами, які сприяють підтримці психічного здоров'я та добробуту здобувачів та викладачів. Завдяки цим заходам університети можуть забезпечити високий рівень освіти та ефективну підтримку у складних умовах сучасного світу.

Адміністративні аспекти також грають важливу роль у забезпеченні ефективності дистанційного навчання в переміщених університетах. В умовах переміщення університетам необхідно адаптувати розклад занять, враховуючи нові реалії та технічні можливості. Це включає перехід на нові платформи для онлайн-навчання, зміну розкладу лекцій і практичних занять, а також врахування часових зон для студентів, які можуть перебувати у різних регіонах. Організація роботи викладачів у дистанційному форматі потребує значних зусиль з боку адміністрації. Необхідно забезпечити ефективну комунікацію між викладачами, надання їм необхідних ресурсів та підтримки у використанні нових технологій [20, с. 571].

Забезпечення всіх учасників освітнього процесу необхідним обладнанням і програмним забезпеченням є серйозним викликом. Адміністрація повинна подбати про доступність комп'ютерів, планшетів, інтернет-з'єднання та інших технічних засобів для здобувачів освіти та викладачів. Усвідомлюємо, що переміщення університетів часто супроводжується фінансовими труднощами. Адміністрація знаходить способи фінансування для підтримки дистанційного навчання, включаючи закупівлю технічного обладнання, ліцензій на програмне забезпечення та оплату праці викладачів.

Забезпечення високої якості освіти в умовах дистанційного навчання вимагає розробки нових підходів до моніторингу та оцінки освітнього процесу. Адміністрація повинна впроваджувати системи для регулярної оцінки якості занять, а також створювати механізми зворотного зв'язку від здобувачів та викладачів. В умовах дистанційного навчання зростає ризик академічного шахрайства. Адміністрація повинна розробити політики та процедури для запобігання академічним порушенням, включаючи використання антиплагіатних систем та активний моніторинг оцінювання знань [5, с. 79].

Здобувачі вищої освіти потребують додаткової підтримки для успішного освоєння навчального матеріалу в дистанційному форматі. Адміністрація повинна забезпечити доступ до консультацій, онлайн-репетиторів, навчальних ресурсів та платформ для самостійного навчання. Психологічні проблеми, пов'язані з соціальною ізоляцією та стресом, вимагають надання здобувачам психологічної підтримки. Університети повинні організувати доступ до онлайн-консультацій психологів, груп підтримки та інших ресурсів для забезпечення психічного здоров'я здобувачів [7, с. 31].

Адміністрація повинна забезпечити ефективну комунікацію між усіма учасниками освітнього процесу, включаючи викладачів, здобувачів та адміністративний персонал різними засобами: електронна пошта, онлайн-платформи та соціальні мережі [8, с. 141]. Співпраця та координація між різними факультетами є важливими для ефективного управління освітнім процесом. Адміністративні виклики дистанційного навчання в переміщених університетах є значними та вимагають комплексних рішень.

Забезпечення ефективної організації освітнього процесу, управління ресурсами, підтримки високої якості освіти, надання академічної та психологічної підтримки здобувачам, а також ефективної комунікації та координації є ключовими завданнями адміністрації. Подолання цих викликів допоможе забезпечити безперервність та якість освітнього процесу, підтримуючи здобувачів та викладачів у складних умовах переміщення та дистанційного навчання [6, с. 214].

Для подолання викликів дистанційного навчання в переміщених університетах необхідно впроваджувати комплексні заходи, зокрема здійснювати інвестиції в інфраструктуру, підвищувати кваліфікації викладачів, системно підтримувати здобувачів вищої освіти в

психологічному аспекті, здійснювати гнучкість та адаптивність. Розуміємо, що інвестування в покращення інтернет-з'єднання та забезпечення здобувачів освіти та викладачів необхідним обладнанням є першочерговим завданням. Важливими є проведення регулярних тренінгів та семінарів для викладачів з метою підвищення їхніх навичок у сфері дистанційного навчання та використання новітніх технологій. Організація психологічної підтримки для здобувачів та викладачів, включаючи консультації психологів, групи підтримки та онлайн-ресурси сприятиме зниженню рівня стресу та тривоги. Розробка гнучких навчальних планів та адаптивних методів оцінювання, які враховують специфіку дистанційного навчання та індивідуальні потреби здобувачів зробить освітній процес гнучким [9, с. 56].

Дистанційне навчання в переміщених університетах стикається з численними викликами, які впливають на технічні, педагогічні, психологічні та адміністративні аспекти освітнього процесу. Впровадження комплексних заходів для подолання цих викликів є необхідним для забезпечення якісної освіти та підтримки здобувачів освіти та викладачів в умовах сучасних реалій. Інвестиції в інфраструктуру, підвищення кваліфікації викладачів, психологічна підтримка та гнучкість освітнього процесу можуть сприяти успішному подоланню цих викликів та забезпеченню сталого розвитку дистанційного навчання в переміщених університетах.

Висновки. Дистанційне навчання в умовах переміщення університетів стикається з численними викликами, що вимагають комплексних рішень. Відсутність доступу до необхідного обладнання та стабільного інтернет-з'єднання є однією з основних проблем для здобувачів та викладачів, що вимагає впровадження програм технічної підтримки, які включають забезпечення обладнанням та доступом до інтернету. Перехід на дистанційне навчання вимагає нових підходів до викладання та оцінювання. Викладачі повинні мати доступ до професійного розвитку, щоб опанувати нові методи та технології дистанційного навчання.

Соціальна ізоляція, зниження мотивації та стрес є значними проблемами для здобувачів та викладачів. Важливо забезпечити доступ до психологічної підтримки, створення віртуальних спільнот та організацію заходів для зменшення почуття ізоляції. Ефективне управління ресурсами,

моніторинг якості освіти та забезпечення комунікації між усіма учасниками освітнього процесу є ключовими адміністративними завданнями. Необхідно впроваджувати системи моніторингу, забезпечувати регулярний зворотний зв'язок та створювати умови для ефективної взаємодії.

Подолання викликів дистанційного навчання в переміщених університетах можливе завдяки скоординованим зусиллям адміністрації, викладачів та студентів. Забезпечення технічної та психологічної підтримки, впровадження гнучких методів навчання, професійний розвиток викладачів та ефективна комунікація є критичними аспектами, що сприяють успішному подоланню викликів. Реалізація цих заходів дозволить зберегти високий рівень освіти та підтримати академічну спільноту у складних умовах сучасного світу.

Література

1. Ажажа М., Несторенко Т., Пеліова Я. Управління релокованими університетами в умовах підвищеної невизначеності. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Педагогічні науки. 2023. №2. С. 27–40.
2. Академічна свобода в Україні під час війни: виклики університетів окупованих міст та напрями відновлення / Попова А., Цибуляк Н., Лопатіна Г., Сичікова Я. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. Серія : Педагогічні науки : зб. наук. пр. 2023. Вип. 3. С. 88–107.
3. Гладких Г.В., Шарова Т.М. Організація самостійної діяльності здобувачів вищої освіти засобами ІКТ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2020. Т. 2. №69. С. 70–74.
4. Денисова А.В., Грунтковська Ю.В. Застосування технологій дистанційного навчання в освітньому процесі ЗП(ПТ)О в умовах воєнного стану. *Вісник Глухівського національного педагогічного університету імені Олександра Довженка*. Педагогічні науки. 2020. Вип. 49. С. 157–164.
5. Діян К.А., Рудчик О.С. Дистанційне навчання як сучасний формат освіти. *Сучасна гуманітарна наука в інтерпретації молодих дослідників: збірник доповідей учасників всеукраїнської студентсько-учнівської науково-практичної онлайн конференції*. К. : НУБІП України. 2021. С. 77–80.

6. Кириченко М.О., Муранова Н.П. Освітньо-науковий фронт університету в умовах війни: нові виклики та реалії. *Публічне управління та адміністрування в умовах війни і в поствоєнний період в Україні: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф.: у 3 т. (м. Київ, ДЗВО «Університет менеджменту освіти» НАПН України, 15–28 квіт. 2022 р.)* / ред. кол. : І.О. Дегтярьова, В.С. Куйбіда, П.М. Петровський та ін., уклад. Т.О. Мельник. Київ : ДЗВО «УМО» НАПН України, 2022. Т. 2. С. 213–218.

7. Корсунська Н.О. Дистанційне навчання: підходи до реалізації. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми.* 2000. №1. С. 29–32.

8. Ломейко О.П., Самойчук К.О., Олексієнко В.О. Внутрішня система забезпечення якості вищої освіти в Таврійському державному агротехнологічному університеті. *Інженерна освіта у сфері харчової і готельної індустрії: виклики сьогодення: тези Міжнародної науково-методичної конференції.* 2019. С. 140–142.

9. Організація дистанційного навчання. Створення електронних навчальних курсів та електронних тестів / Вишнівський В.В., Гніденко М.П., Гайдур Г.І., Ільїн О.О. Київ : ДУТ, 2014. 140 с.

10. Оршанський Л. Вища освіта України в умовах воєнного стану: виклики та шляхи подолання. *Молодь і ринок.* 2024. №1/221. С. 29–35.

11. Попова А., Сичікова Я., Ковачов С. Впровадження дистанційної та змішаної освіти в університетах України: вплив пандемії та війни. *Соціально-освітні домінанти професійної підготовки фахівців соціальної сфери та інклюзивної освіти: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції: збірник наукових праць* / укладач Петровська К.В. 2023. С. 347–358.

12. Прізюк О.М., Котеленець К.М. Досвід роботи служби підтримки як один із засобів забезпечення якості дистанційного навчання в університеті. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка.* 2016. №3. С. 38–46.

13. Процак Т.В., Проняєв Д.В., Забродська О.С. Актуальність дистанційного навчання в умовах воєнного часу. *Морфологія.* 2023. Том 17. №3. С. 168–173.

14. Руденко М.В. Окремі питання функціонування місцевого самоврядування в Україні під час воєнного стану. *Актуальні проблеми права: теорія і практика*. 2023. № 46. С. 226–236.

15. Семенов М.А. Сервісний супровід дистанційного навчання в переміщеному університеті. *Відкрите освітнє е-середовище сучасного університету*. 2017. №3. С. 295–302.

16. Сидоренко Н. Внутрішнє забезпечення якості вищої освіти в Україні як суспільно-освітній пріоритет. *Державне управління та місцеве самоврядування*. 2016. №4. С. 81–86.

17. Шарова Т., Шаров С. Дистанційне навчання в Україні: ризики та шляхи їх вирішення. *Молодь і ринок*. 2024. №4 (224). С. 11–16.

18. Шарова Т.М. Навчальний процес релокованого закладу вищої освіти в умовах воєнного стану. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти* : збірник науково-методичних праць ТДАТУ. 2023. Вип. 26. С. 288–296.

19. Шарова Т.М., Землянська А.В. Використання освітнього порталу в дистанційному навчанні: недоліки й переваги. *Удосконалення освітньо-виховного процесу в закладі вищої освіти*: збірник науково-методичних праць ТДАТУ. 2023. Вип. 26. С. 297–303.

20. Шовкова А., Нагайчук О., Яжук Д. Оцінка ефективності реформ у професійній освіті України: аналіз досягнень і викликів. *Перспективи та інновації науки*. 2023. №15 (33). С. 565–579.

Kyurchev S. Challenges of distance education in relocated universities

Summary. *The article focuses on distance education of displaced higher education institutions. Attention is focused on four main challenges of modern institutions of higher education in the conditions of martial law in Ukraine: technical, pedagogical, psychological and social, administrative. It is pointed out that distance learning in the conditions of relocation of universities faces numerous challenges and requires complex solutions.*

Key words: *distance learning, relocated higher education institution, educational process, challenges, resource management.*

Для нотаток

